

Arbetsmarknadsdepartementet
a.remissvar@regeringskansliet.se
kopia till a.iu@regeringskansliet.se

Yttrande över betänkande Etableringsboendelagen - Ett Nytt system för bosättning för vissa nyanlända (SOU 2025:35)

Er beteckning: A2025/00455

Sammanfattning

Länsstyrelsen Dalarna ser positivt på utgångspunkterna i utredningen som syftar till ett mer flexibelt, hållbart system som främjar integration av nyanlända samt att kommunerna får ett större inflytande över mottagandet. Länsstyrelsen har invändningar mot flera av förslagen i betänkandet som framgår av remissvaret.

Länsstyrelsen välkomnar särskilt att utredningen föreslår åtgärder som leder till förbättringar ur ett barnrättsperspektiv. Förslaget att begränsa rätten till etableringsboende till max tre år kan däremot få motsatt effekt.

Länsstyrelsen ser positivt på att betänkandet slår fast att nyanlända bör ha rätt till etableringsboende men föreslår att det ska vara en rättighet i *minst* tre år.

Länsstyrelsen avstyrker utredningens förslag att införa mått på bostadstillgång och områden med utanförskapsproblematik som fördelningsgrunder i fördelnings- och takmodellen för kommuntalen. Huvudskälet är att förslaget kan motverka arbetsmarknadsintegrationen.

Parallella utredningar och förslag gör det svårt att analysera och bedöma helheten och dess konsekvenser, i synnerhet för den enskilda individen.

Länsstyrelsen noterar att detta är ett i raden av förslag som riskerar att få regionala konsekvenser för det långsiktiga integrationsarbetet i Dalarnas kommuner och en försämring av det långsiktiga stödet som Dalarnas kommuner idag erbjuder målgruppen. I länet bedrivs

initiativ enligt beprövade metoder för att ge förutsättningar för etablering och social inkludering (Bostad först, Ideellt flyktingstöd, BIP, Yrkesväg etc.). Länsstyrelsen skulle därför gärna se att direktiven gav utredaren möjlighet att undersöka andra alternativ.

Avsnitt 8 Fördelning av de nyanlända som får omfattas av anvisning till kommuner

8.1.3 Nya kriterier

Länsstyrelsen avstyrker förslaget om att införa de två nya kriterierna i fördelningsmodellen som berör den ordinarie bostadsmarknaden samt förekomsten av områden kopplat till utanförskap

Fördelningen av mottagandet ska ta hänsyn till förutsättningarna för nyanlända att hitta en bostad på den ordinarie bostadsmarknaden efter tre års etableringsboende

Att införa tillgång på bostäder som en faktor kan försämrat nyanländas förutsättningar till arbetsmarknadsetablering. Länsstyrelsens bild är att kommuner med god arbetsmarknad generellt sett också i högre utsträckning har en svårare situation på bostadsmarknaden. Att införa tillgång på bostäder som faktor i fördelningen av kommunalen riskerar därför att innebära att nyanlända i högre utsträckning anvisas till kommuner med sämre arbetsmarknadsförutsättningar.

Länsstyrelsen ser även en risk med att de nya kriterierna kan bidra till att kommunerna inte behöver planera för målgruppen nyanlända i sitt bostadsförsörjningsuppdrag (2000:1383). Kommunerna skulle strategiskt kunna välja att inte bostadsplanera för målgrupper i behov av bostäder med lägre boendekostnader för att således minska sina möjligheter att få anvisningstal enligt fördelningsmodellen. I förlängningen kan effekterna leda till förstärkt boendesegregation.

Fördelningen av mottagandet ska ta hänsyn till förekomsten av områden med problem kopplat till utanförskap i kommunen

De kommuner i Dalarnas län som har områden med problem kopplat till utanförskap, har också andra områden i kommunen utan sådan problematik. Dessa kommuner har också ofta en god arbetsmarknad vilket talar för att det är en fördel för nyanlända att bosättas i dessa kommuner, vilket det också står kommunen fritt att göra. Om hänsyn ändå ska tas till områden med socioekonomiska utmaningar

ger fördelningsprocessen utrymme för kommunerna att lämna egna önskemål om de inte anser sig ha kapacitet att ta emot fler nyanlända med hänvisning till bostadssituation eller utanförskapsområden.

8.2 Statistiskt underlag

Om bostadsmarknad ändå förs in som nytt kriterium föreslår Länsstyrelsen att Boverkets uppdrag vidareutvecklas

Om kriteriet ändå förs in bör Boverkets underlag för bedömning av bostadsbrist vidareutvecklas för att möjliggöra en analys av bostadsbristen för utrikes födda personer. Då underlaget för bedömning av bostadsbrist enbart fångar bostadsbristen hos dem som bor i kommunen bör det statistiska underlag som Boverket ska tillhandahålla kompletteras med underlag som fångar tillgången till hyreslägenheter med rimlig hyra i kommunen.

8.4.2 En uppdaterad fördelningsmodell

Anslagen till länsstyrelserna bör ses över för att säkerställa att myndigheterna ges goda förutsättningar att utföra uppdraget

Länsstyrelsen instämmer i förslaget att Arbetsförmedlingen, Boverket, länsstyrelserna och Migrationsverket i samråd med SKR ska få i uppdrag att utveckla fördelningsmodellen och takmodellen innan ikraftträdandet av etableringsboendelagen. Viktningen av kriterier bör lämnas till berörda myndigheter och kan behöva justeras över tid. Detta kommer kräva ytterligare arbetsinsatser för berörda myndigheter.

Arbetsbördan i samrådet har redan ökat i och med massflyktsdirektivets införande och framtagandet av fördelningstal för anvisning enligt LMA, utan tillkommande finansiering. Det viktigt att anslagen till länsstyrelserna ses över för att säkerställa att myndigheterna ges goda förutsättningar att utföra uppdraget. Se vidare under 18.7 *Konsekvenser för statens finanser: Länsstyrelserna*.

8.4.3 Ett tak för kommuner som önskar en ökad tilldelning

Att inte införa ett golv kan leda till utmaning i att bevara beredskap och kapacitet

Länsstyrelsen ser det som positivt att det införs ett tak i fördelningsmodellen. Att inte införa ett golv kan dock komma att påverka kommunernas beredskap och kapacitet negativt på sikt om

de under långa perioder haft noll i anvisning. En kommun som avvecklat verksamhet kommer ha svårare att på nytt starta upp sin organisation i händelse av högt mottagande.

8.4.4 Justering av utfallet från fördelningsmodellen efter kommunernas önskemål

Länsstyrelsen föreslår att uppdraget att informera kommunerna om utfallet av fördelningsmodellen tillfaller länsstyrelserna och regleras i etableringsboendeförordningen

Länsstyrelsen ser positiv på förslaget att sammanställa kommunernas önskemål vilket är i linje med nuvarande ordning för processerna avseende skyddsbehövande enligt massflyktsdirektivet och anvisningsandelar ensamkommande barn.

Länsstyrelsen bör dock ha ett utpekat ansvar att sprida information om preliminära och beslutade kommunal, informera om processen i sig samt hur kommunalen beräknas. För att ge förutsättningar för en sammanhållen process och dialog. Länsstyrelsen bedömer att en mer komplex process enligt förslaget medför att länsstyrelserna behöver komma in i informationsprocessen innan anvisningstalen är fastställda.

Länsstyrelserna har utifrån nuvarande uppdrag en upparbetad process och struktur som vuxit fram sedan bosättningslagen trädde i kraft vilket inneburit att länsstyrelserna axlat en roll som informationsbärare och sakkunniga.

Länsstyrelsen föreslår därför att uppdraget att informera kommunerna om utfallet av fördelnings- och takmodellen tillfaller länsstyrelserna, detta uppdrag kan formuleras som tillägg i 9 § etableringsboendeförordningen.

Avsnitt 9 Anvisningsförfarandet

9.7 Länsstyrelsen ska föra dialog med kommunerna för att främja mottagandet

Länsstyrelsen föreslår att uppdraget ska gälla dialog om kommunernas planering i sin helhet

Förslaget att föra dialog i syfte att främja att kommunerna planerar för att ta emot och ordna en bostad kan kopplas till länsstyrelsens bredare uppdrag att verka för beredskap och kapacitet.

Länsstyrelsen föreslår därför att dialoguppdraget inte bara gäller bostad utan omfattar helheten i kommunernas mottagande och även hela målgruppen nyanlända såsom självbosatta och anhöriga.

Avsnitt 10 Etableringsboende

10.3 Nyanlända har en tidsbegränsad rätt till etableringsboende

Länsstyrelsen i Dalarna avstyrker förslaget om att begränsa rätten till boende i max tre år och föreslår att en nyanländ ska ha rätt till ett etableringsboende i **minst** tre år

Länsstyrelsen avstyrker förslaget och framhåller att kommunen bör ha möjlighet att ordna längre boendelösningar samt understryker vikten av ett system som främjar integration. Särskilt med anledning av regeringens intentioner att avskaffa eget boende vilket innebär att samtliga ska anvisas inom ramen för etableringsboendelagen.

Konsekvenserna av etableringsboendelagen måste även ses i relation till förslagen i betänkandet Kvalificering till socialförsäkring och ekonomiskt bistånd för vissa grupper (SOU 2025:53), vilket utvecklas i avsnitt *Parallella utredningar*.

Baserat på Länsstyrelsens erfarenhet och av de underlag som framgår av utredningen skulle en maxgräns av etableringsboendet inte bidra till att uppfylla syftet att ge goda förutsättningar för integration utan snarare skapa en otrygg bostadssituation med sämre förutsättningar för integration (ex. sid. 135, 154, 264, 350). Det är svårt att hitta något stöd i betänkandet till att en maxgräns på tre år skulle medföra någon positiv effekt.

För att motverka hemlöshet och främja integrationen har flera av länets kommuner ett aktivt arbete för en trygg bostadssituation. Majoriteten av Dalarnas kommuner ordnar idag permanenta boendelösningar. Förslaget skulle därför kunna leda till att kommunerna inte kommer ha samma möjlighet att erbjuda långsiktiga och hållbara boendelösningar från start.

Den föreslagna maxgränsen på tre år kan därmed innebära en försämring och utredningen pekar på risken att treårsgränsen blir normerande även för de kommuner som tidigare erbjudit långsiktiga boendelösningar. Det innebär i sådan fall ett minskat inflytande och handlingsutrymme för landets kommuner.

I det fall regeringen ändå väljer att gå vidare med förslaget om etableringsboende i max tre år så är det viktigt att det framgår av författningar att kommunerna fortsatt har möjlighet att erbjuda den nyanlända ett boende som sträcker sig längre än de tre åren.

Vidare avstyrker Länsstyrelsen att formen för etableringsboendet helt står utan villkor. Att boendelösningen som ska erbjudas är oreglerad innebär att den nyanlända kan tvingas flytta flera gånger under tiden med etableringsboende eller att korridorboende kan bli norm. Detta är en faktor som utredningen själv pekar på motverkar den integrationspolitiska ambitionen om att de offentligas insatser ska syfta till att främja etablering och integration (sid. 136). Det är också ett problem ur ett barnrättsperspektiv då en trygg bostadssituation är särskilt viktig för barn (sid. 264).

10.6 Rätten till etableringsboende kan i vissa fall upphöra i förtid

10.6.2 Om den nyanlände inte aktivt bidrar till sin etablering i arbets- och samhällslivet

Länsstyrelsen avstyrker förslaget om att villkora rätten till etableringsboendet

Utredaren redogör för att det är en marginell del av nyanlända som inte deltar i arbetsmarknadspolitiska program och att effekten av villkoret därför kan väntas bli begränsad (sid. 350).

Länsstyrelsen ser därtill risker med en mer otrygg bostadssituation som kan förstärka upplevelser av utsatthet och utanförskap. I syfte att förbättra integrationen kan samhällets fokus i stället riktas mot insatser som möter individuella behov och förutsättningar.

Länsstyrelsen skulle gärna se att direktiven gav utredaren möjlighet beaktande resultatrika arbetssätt för en aktiv etablering såsom BIP, Ideellt flyktingstöd och kommunala samverkansmodeller.

Det är också av vikt att tillvarata kunskap och erfarenheter från den nationella strategin om att motverka hemlöshet, däribland inriktningar i det vräkningsförebyggande arbetet och den nationella satsningen Bostad först.

Avsnitt 11 Förslag om stöd, information och uppföljning

11.2 Kommunerna ska informera om rätten till etableringsboende

Kommunernas uppdrag att informera kan med fördel utökas

Länsstyrelsen bedömer att kommunernas stöd inte enbart behöver fokusera på att söka bostad, utan även rusta den nyanlände i att kunna få och behålla en bostad samt förebygga framtida vräkningar.

Det kan exempelvis handla om stöd och vägledning i hur man sköter om en bostad, undviker störningar och betalar räkningar samt information om kommunens budget- och skuldrådgivning och socialtjänstens förebyggande uppdrag. I etableringsboendeförordningen kan kommunens ansvar för att erbjuda den nyanlände stöd i att söka bostad därmed kompletteras med en skrivning som tydliggör att kommunen också ska erbjuda andra insatser som stärker nyanländas förutsättningar att kunna etablera sig på bostadsmarknaden.

Det bör tydliggöras att kommunens stöd i att söka bostad relaterar till kommunens bostadsförsörjningsansvar och arbete för att motverka hemlöshet och problem kopplat till utanförskap. I nuvarande ordning förekommer att kommuner stöttar nyanlända i att hitta bostadslösningar i andra kommuner och län när tidsbegränsade kontrakt löper ut. Det gäller särskilt om den egna bostadsförsörjningen inte möter invånarnas bostadsbehov. Här finns en risk att kommuner medverkar till aktiv medverkan till bosättning i annan kommun. Se även avsnitt *Parallella utredningar, Kvalificering till socialförsäkring och ekonomiskt bistånd för vissa grupper* (SOU 2025:53).

11.3 Länsstyrelsen ska följa upp kommunernas ansvar för att ordna etableringsboende

Uppföljningsansvaret kan regleras i 4 kap i etableringsboendeförordningen

Länsstyrelsens uppföljningsansvar gällande etableringsboende kan regleras i 4 kap. etableringsboendeförordningen. Därigenom knyts det uppföljande uppdraget av etableringsboende på ett tydligare sätt till länsstyrelsens uppdrag i samma förordning om att föra dialog om kommunernas planering för att ta emot och ordna en bostad.

Förordningen (2016:1363) om länsstyrelserna uppdrag avseende insatser för asylsökande och vissa nyanlända kan även fortsättningsvis ange den bredare inriktningen för länsstyrelsen uppdrag, vilket ger utrymme och flexibilitet att över tid anpassa länsstyrelsens uppföljning av kommunernas mottagande utifrån nationella prioriteringar och regionala behov.

Avsnitt 18 Konsekvensutredning

18.7 Konsekvenser för statens finanser

18.7.3 Länsstyrelserna

Anslaget till Länsstyrelserna bör inte minskas

En minskning av anslaget skulle ha stor påverkan på Länsstyrelsens arbete. Länsstyrelsernas uppdrag om beredskap och kapacitet kvarstår och integrationsuppdraget har ändrats med nya och komplicerade uppdrag utan finansiering. Arbetet som genomförs under gällande bosättningslag består till största del av dialog. Länsstyrelsens erfarenhet är att denna typ av dialoger är det som tar tid och resurser i kommuntalsprocessen. Den del i dagens system som omfattar beslutsfattande är endast en liten del av länsstyrelsernas arbete.

Även i den nationella samverkan kring fördelningstal och takmodell förutser vi att arbetsinsatserna kommer att öka till följd av förslagen. Det är viktigt att finansieringen till Länsstyrelserna består för att reflektera de uppdrag vi har.

Parallella utredningar

Parallella och kommande utredningar och förslag gör det svårt att analysera och bedöma helheten. EU:s mottagandedirektiv 2024/1346 stycke 22 framgår det även att särskild uppmärksamhet ska ägnas åt eventuella kumulativa effekter av åtgärder så att den faktiska tillgången till rättigheter säkerställs. Länsstyrelsen framhåller att detta försvåras av utredningar och förslag som ibland bygger på varandra och i andra fall inte tar hänsyn till varandra alls.

Kvalificering till socialförsäkring och ekonomiskt bistånd för vissa grupper (SOU 2025:53)

Länsstyrelsen betonar att konsekvenserna av etableringsboendelagen måste ses i relation till förslaget om kvalificering till socialförsäkringssystemet

Länsstyrelsen ser en risk att förslaget om treårigt etableringsboende i kombination med fem års bosättning i Sverige för att kvalificera sig till förmåner i socialförsäkringen försvårar för nyanlända att erhålla en bostad på den ordinarie bostadsmarknaden. I synnerhet kvinnor och barnfamiljer riskerar att drabbas hårdast.

I Etableringsboendelagen redogörs för att kvinnor och barnfamiljer är de som de har störst utmaningar att ta sig in på den ordinarie bostadsmarknaden och därför riskerar att drabbas hårdast av föreslagen maxgräns (18.4.6, 18.5.4). Även utredningen kvalificering

till socialförsäkringssystemet belyser att kvinnor respektive barnfamiljer i högre grad drabbas av förslagen (10.10.1, 10.11).

Länsstyrelsen vill understryka den utsatthet personer med uppehållstillstånd för särskilt ömmande skäl riskerar eftersom de omfattas av både kvalificeringsvillkoren för förmåner i socialförsäkringssystemet respektive ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen (2001:453).

Genom att kvalificera sig till förmåner i socialförsäkringssystemet möjliggörs en individuell betalningsförmåga. Indirekt innebär det en finansiering för kommunernas kostnader för boendelösningar för målgruppen som ännu inte försörjer sig. Målgruppen som inte kvalificerar sig behöver söka ekonomiskt bistånd vilket leder till en ökad kostnad för kommunerna. Länsstyrelsen ser en risk att detta kan resultera i minskade incitament hos kommuner att önska ett mottagande av anvisade nyanlända enligt etableringsboendelagen samt påverka kommunernas val av boendelösningar. Det riskerar även att leda till aktiv medverkan till bosättning i annan kommun.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av Helena Höij med integrationssamordnare Martina von Seth som föredragande.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.